

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Gemeentestichting en de kerken 2

over de identiteit van nieuwe gemeenten

De artikelen van de vorige en deze week zijn oorspronkelijk gehouden als lezing op een studieconferentie van deputaten kerkelijke eenheid op 2 juni 2006 over gemeentestichting. In het eerste artikel kwamen de vragen rond gemeentestichting en integratie aan de orde. In dit artikel gaat het over de identiteit van de kerken.

K. van den Geest ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - K. van den Geest Gemeentestichting en de kerken 2	829
<i>Meditatief</i> - H.P. Dam Dank God onder alle omstandigheden	833
<i>Wandelen met God</i> - O.W. Bouwsma Aardig	834
<i>Achtergronden</i> - J. Dam-van Bruggen Maatwerk voor iedereen	835
<i>Achtergronden</i> - L.E. Leeftink Visies op missionair gemeente-zijn 2	837
<i>Voetnoten</i> - E.A. de Boer Ben ik ook onder de verontrusten?	840
<i>Samenleving</i> - Jan Westert Buiten de gemeenschap staan?	841
<i>Lied van de week</i> - J. Smelik Vernieuw mij, o eeuwig licht	843
<i>Uit de kerken, Persberichten</i>	

Kerkelijke identiteit

Wij hebben als gereformeerde kerken een eigen kerkelijke identiteit. Deze is en wordt gevormd door Bijbel, traditie en cultuur. Wat is gereformeerd? Daarover zijn we momenteel flink aan het nadenken. We weten niet meer goed wie we zijn. Er verschijnt een boekje als *Gelukkig gereformeerd!*¹ Door critici wordt gezegd: vooral een preek voor eigen parochie, waarin nauwelijks echt het gesprek wordt aangegaan met de kritische vragen die ons momenteel gesteld worden.² Ik kan me iets voorstellen bij die kritiek, maar ben het er niet mee eens. Het is de kritiek van iemand die iets meer op afstand staat. Maar binnen de vrijgemaakt-gereformeerde wereld is het boekje een schot in de roos. Het is een pleidooi om weer trots te zijn op je eigen erfgoed. Om je niet geheel uit te leveren aan evangelisch geloven, dat vooral op de huidige postmoderne cultuur georiënteerd is. Anderzijds erken ik ook, dat we nog wel dieper moeten nadenken en

spreken over de vragen die ons serieus gesteld worden, over de doop, het werk van de Heilige Geest, de inrichting van de gemeente en van de erediensten, etc. Maar juist vanuit het *kennen en waarderen* van je eigen identiteit ben je in staat tot een vruchtbaar gesprek met een 'open mind'.

Eén van de sterke punten van het boekje van Klapwijk is dat hij laat zien wat de kern van gereformeerd-zijn is. Dan kom je toch vooral uit bij de *centraliteit van het Woord*. De Bijbel als bron en basis, dat is de kern van onze eigenheid. Daarbij is ook de manier waarop we de Bijbel lezen van belang. Geen biblicisme maar de doorgaande lijn van de Bijbel zien, de boodschap van Christus, ook in het Oude Testament. Daarom kun je de Bijbel niet lezen los van de belijdenissen. Daarin spreken we uit hoe we de Bijbel samen lezen. Ik zeg vaak: niemand krijgt zonder meer een Bijbel in handen. Je wordt altijd eerst onderwezen. Zoals de man op de wagen, Hand. 8: verstaat u wat u leest? Hoe zou ik dit kunnen als niet iemand mij de weg wijst!

Zo lees je de Bijbel in een *traditie*, die dus mede een vormende kracht is. Bij traditie denk ik dan in dit verband aan overdracht. Gereformeerde christenen en kerken zijn gevormd door hun geschiedenis. Daar is niets mis mee, het is zoals God werkt: traditie als overlevering van het bijbelse onderwijs en de boodschap van

de kracht van gereformeerd geloven weer leren zien

en over Christus. Voor het doordenken van je eigen identiteit is het onmisbaar dat erfgoed te leren *kennen* en te leren *waarderen*. De kracht van gereformeerd geloven weer leren zien. Niet krampachtig en star, maar wel in een zelfbewust gesprek met andere partners.

En tenslotte heeft de kerk ook z'n eigen (sub-)cultuur. En dan gaat het om gewoontes. Dan zit je op een veel uiterlijker niveau. Niet op het niveau van de leer, de basis, maar meer op het niveau van hoe we dingen praktisch doen, de buitenkant, de vorm. Ook dit aspect van ons kerk zijn zullen we goed moeten doordenken om goed uit te kunnen maken wat slechts gewoontes zijn en wat bij de overlevering van het geloof zelf behoort. Veel van wat we cultuur kunnen noemen is ook gevormd door de historische omgeving van de kerk.

Je bewust zijn van deze elementen van je identiteit, daar gaat het om. Dat leidt tot een volwassen houding, waarin we in staat zijn onszelf ook te relativiseren maar tegelijk ook onszelf te waarderen en te respecteren.

Voor een goed beeld van onze eigenheid is het van belang om kern en periferie te leren onderscheiden. Daar ben je niet zo maar uit,

daar kom je slechts verder in door met elkaar in gesprek te blijven, elkaar te bevragen. Als het gaat om missionair zijn, spitst zich die discussie al gauw toe op liturgische vormen: moet je erediensten 'laagdrempeliger' maken? En wat houdt dat dan in? Opwekkingsliederen, geen lange formulieren, geen 'standaard' liturgische momenten zoals wetslezing, een leuke muziekband? Dit blijft een lastige discussie, die ook de vraag raakt naar de doelgroep van de Woordverkondiging: voor eigen gemeente, of voor de wereld (even wat zwart-wit gesteld)? Of moet je beide doen, door 'gewone' diensten af te wisselen met speciale doelgroepdiensten? In de praktijk doen sommige kerken het laatste. Maar is dat niet alweer een beetje een zwaktebod, een verlegenheidsoplossing? Ik zeg niet, dat je het niet moet doen, maar pleit toch voor algehele integratie: wederzijdse aanpassing.

Eigenheid en gemeentestichting

Juist eigenheid is dus nodig om te kunnen komen tot een gezonde uitwisseling van culturele kenmerken en waarden. Dat betekent voor de kerk, dat de cultuur van nieuwe gelovigen recht van spreken krijgt in de bestaande kerk. En ook, dat de bestaande kerk de eigen culturele kenmerken weet te relativiseren en aan te passen. Maar tegelijk betekent dit, dat beide 'partijen' hun eigenheid ook weten af te grenzen. De vraag is: op welke wijze kan dit zo gebeuren, dat niemand in een verdedigende houding terecht komt of in een starre verkramptheid niet de eigenheid maar het *eigen beeld* van die eigenheid probeert te handhaven tegenover de als gevaarlijk en bedreigend ervaren 'invloed' van toetredende nieuwe gelovigen? Mijn verhaal is zeker geen pleidooi voor een soort vrijgemaakte culturele fixatie. Nee, het gaat mij erom, dat we in de evangelisatie en vooral ook bij een evangelisatiemethode als gemeentestichting heel evenwichtig onze eigen identiteit weten te respecteren. Wat dat betekent, daar heb ik geen

dat is dus een keuze voor de bestaande kerk

pasklare antwoorden op, dat is vooral een zaak van samen zoeken en met elkaar in gesprek blijven, een soort denkoefening met elkaar doen. Het debat zelf is van belang, een theologisch en vooral ook gelovig doordenken van implicaties die meekomen met gereformeerd kerk zijn in een bepaalde culturele context.

Vanuit wat ik hiervoor heb gezegd zal het echter wel duidelijk zijn, waar voor mij de eerste prioriteit ligt: bij de gemeenteopbouw. Dat is om zo te zeggen dus een keuze voor de bestaande kerk. Maar dan *vanuit* de keuze voor

de wereld! Gemeentestichting leidt tot kerken die een 'status aparte' ontvangen binnen het verband van kerken. Maar als dat betekent, dat we de bestaande kerken 'buiten schot' laten blijven als het gaat om culturele aanpassing, dan geven we daarmee de strijd ook op. Dat is juist de missie van de deputaten 'toerusting *evangeliserende gemeente*'! In het rapport aan de laatste synode hebben we dan ook een visie geformuleerd met het oog op kerk zijn in de culturele context van vandaag. Dat begint bij een bijbelse basis die duidelijk maakt, dat de kerk niet het einddoel is in Gods plan. De gemeente heeft het evangelie ontvangen om het weer door te geven (I Petr. 2: 9-10!). Gods liefde gaat uit naar de *wereld*. De kerk is het eerste begin van Gods koninkrijk, de toegang ook tot dat koninkrijk. God zoekt in liefde de mensheid. Maar hij is ook uit op zijn eer in de wereld!

In dat zoeken van de verloren mensheid en in dat strijden om de eer van onze Koning moeten we als kerk meekomen. Dat betekent integratie niet alleen van nieuwe gelovigen, maar vooral van de evangelisatie zelf! Ons kerk zijn is en blijft nog steeds naar binnen gekeerd. We zijn met onze identiteit bezig. Het zoeken naar de gaven van de Geest is een symptoom van onze zoektocht naar eigenheid. Maar juist in de ontmoeting met de niet-gelovige en met de pasbekeerde gaat de kerk groeien, veranderen! Dan gaat onze identiteit oplichten.

Het is waar: pas vanuit een sterke eigenheid kan er gerichtheid op de wereld ontstaan. Maar daar kunnen en moeten we niet op gaan wachten. Want juist degenen die zo bewust christen willen zijn en 'meer van de Geest' zoeken, zouden hun energie niet moeten richten op de kerk (in de zin van teleurstelling of frustratie en daardoor kritiek) maar *positief* op de wereld! En mensen meebrengen in de gemeenschap die nog zo sterk bepaald wordt door onbewust gehandhaafde en gefixeerde kerkcultuur. In de ontmoeting met mensen die nog vragen stellen gaan we ons bewust worden van onze identiteit. Zodat het de vraag is: wie past zich aan aan wie? En hoe respecteer je elkaars grenzen?

Ik kan me indenken, dat gemeentestichters zeggen: daar ga ik niet op wachten, de wereld staat in brand. Maar het risico bestaat, dat we dan de moederkerk afschrijven om ons eigen project te kunnen doen. Gods project is niet altijd ons project. Gods project is en blijft de kerk als voorpost van zijn rijk! Nee, dan moeten we onze energie niet naar binnen richten. We moeten juist verwachten, dat de kerk groeit door de inbreng van nieuwe gelovigen. Nog té veel gemeenteleden staan in hun omgeving vooral bekend als kerkmensen. 's Zondags zien hun burens hen gaan, al die boekjes in hun tassen: vreemd, maar ze moeten hun ding doen, wij gaan naar onze hondentraining of voetbalwedstrijd. Dat betekent: de naam van Christus moet weer/meer genoemd worden. En dan wel

als de enige naam gegeven tot redding! Als de naam van de Koning, die komt om te oordelen (Hand. 2:40!).

Maar dat zullen we pas leren, als we 'aan de lijve' gaan ervaren, dat we een minoriteit zijn in de samenleving. Dat de kerk een randverschijnsel is in de moderne wereld. Alleen de confrontatie met nieuwe gelovigen kan dat bewustzijn bewerkstelligen. Een nieuwe gemeente stichten voor speciale doelgroepen is mooi, maar voor de bestaande kerk een gemiste kans. Dan hoeven we niet te veranderen en kunnen we mooi blijven zoals we zijn. Dat mag niet gebeuren.

pas vanuit een sterke eigenheid kan er gerichtheid op de wereld ontstaan

Verhelderend is wat Tim Keller zegt in het *Church Planters' Manual*. Hij zegt dat missionaire bewustwording niet begint bij meer ongelovigen uitnodigen in je kerkdiensten, maar dat je moet beginnen met eerst zelf vanuit die ongelovigen te denken. Concreet: begin met missionair preken en eredienst houden. "It is hard to overstate how ghettoized our preaching is"! Dat betekent: je krijgt ongelovigen pas echt in je diensten, als je begint met voor hen te preken! Dus a.h.w. te preken op een manier *alsof* ze werkelijk in de dienst aanwezig zijn. Pas *dán* zullen ze ook gaan komen! Of doordat gemeenteleden hen introduceren, of doordat ze zelf aanvoelen, dat ze welkom zijn en dat er gerekend wordt met de aanwezigheid van mensen die minder ingeleid zijn in de Bijbel en het christelijk geloof.

Conclusie

Het laatste woord is er nog niet over gezegd. Maar de lijn van dit verhaal mag duidelijk zijn: graag werken aan open kerken! Daarbij nog enkele opmerkingen over die doelgroepen. Er blijft discussie over de vraag: voor wie is de Woordverkondiging. De brieven van de apostelen werden aan de (bestaande) gemeente voorgelezen. De gelovigen worden daar veelal aangesproken, aangespoord, vermaand en bemoedigd. Tegelijk was men zich bewust van de aanwezigheid van toehoorders en belangstellenden (I Kor. 14). Er is geen waterscheiding tussen gelovigen en 'buiten-kerkelijken' in de verkondiging.

Toch is er een diep onderscheid. Er zijn gelovigen, zij hebben Christus leren kennen en delen in het geheimenis van Christus. Dat zijn ook degenen die zijn toegelaten tot de viering van het avondmaal, de maaltijd voor 'intimi'. Daarnaast zijn er samenkomsten met een meer publiek karakter. G. Heitink spreekt daarom van kern, binnencirkel en buitencirkel. Dat onderscheid zou ons kunnen helpen om te werken aan een goede visie op differentiatie in

samenkomsten en erediensten, gericht op diverse doelgroepen. Tegelijk kan dat ons helpen te blijven werken aan integratie, zodat er geen te grote afstand gaat ontstaan tussen samenkomsten voor 'gevoerde' en 'nieuwe gelovigen'.

Gemeentestichting geeft een geweldige dynamiek, juist door het strategische denken. Inspirerend en waard om door de zusterkerken gesteund te worden. Maar tegelijk moeten we gaan voor de doorstart van de 'moederkerk'. De dochter moet kunnen drijven op de kracht en vitaliteit van de moeder! Als de opvoeding van die moeder er maar op gericht is, dat de dochter zichzelf wordt, volwassen en zelfstandig. Kracht door eigenheid, aan beide kanten, dat zou de wederzijdse bevruchting kunnen zijn in de kerken. Als we gemeentestichting een volwaardige plaats geven en als gemeentestichting een beweging wordt, die de kracht van haar zusters wil benutten. Dat is de groei die voortkomt uit de wijnstok zelf, Christus. Die alle takken uit de ene wortel doet groeien en vruchtdragen.

Ds. K van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hengelo

- 1 Jasper Klapwijk, *Gelukkig gereformeerd!*. Barneveld (2006)
- 2 Drs. W. Dekker in het *Nederlands dagblad* d.d. 2 juni 2006
- 3 G. Heitink en Hijme Stoffels (red.), *Niet zo'n kerkgangster*. Zicht op buitenkerkelijke geloven. Baarn (2003)

u i t d e k e r k e n

Capelle aan den IJssel-Zuid/West - beroepen (tweede predikantsplaats): C. van Dusseldorp te Wezep

Winschoten - beroepen: H. Bos te Bruchterveld

Heerenveen - beroepen: L.W. de Graaff te Hattem

Zwolle-Noord - beroepen: W. Noordzij te Gramsbergen

Oegstgeest - beroep aangenomen: R.R. Roth te Breda, die bedankte voor Alphen aan den Rijn.

Kantens - bedankt voor beroep: ds. E. Venema te Surrey

Gouda - jubileum: op 16 september was ds. C.J. Smelik vijftig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Veenendaal (1956), Bunschoten-Spakenburg (1961), Enschede Zuid/West (1969), Capelle aan den IJssel (1980) en Nieuwerkerk aan den IJssel (1994). In 1996 ging hij met emeritaat.

KERNREDACTIE:

Dr. E.A. de Boer,
Prof. Dr. B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Drs. A.L. Th. de Bruijne, Drs. I.D. Haarsma,
Prof. Dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten,
Drs. K. de Vries, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs. E. Brink, J.M. de Jong,
Ds. G. Riemer, Dr. J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.

Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

**ADMINISTRATIE EN
ADVERTENTIES:**

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abo-
nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom
verkrijgbaar bij de Chr. Blinden-
bibliotheek voor blinden en slecht-
zienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Dank God onder alle omstandigheden

I Thessalonicenzen 5 :18a

H.P. Dam ■

De derde onmogelijke opdracht van Paulus. Net zo min als iemand blij kan zijn en onophoudelijk kan bidden, kan iemand toch onder alle omstandigheden danken?

Ja, het zou misschien kunnen als Paulus bedoelt, dat er altijd wel iets te danken overblijft. Als je ook de kleine zegeningen van het leven telt, is er altijd veel om God voor te danken. De geur van een appel, het zingen van een vogel, de hand van een vriend op je schouder. Dankbaar kunnen zijn voor kleine dagelijkse dingen is een levenskunst die elk kind van God moet leren.

Maar wat Paulus hier zegt gaat nog wel wat dieper en wat verder. Hij houdt ons voor dat we moeten danken onder alle omstandigheden. Wat je ook meemaakt, je moet blijven danken. Maakt dat ook deze derde opdracht niet tot een onmogelijke opgave?

Kun je danken als...?

Ook hier is het niet moeilijk ogenblikkelijk de situaties op te sommen. Als je je man verloren hebt. Als je te horen hebt gekregen dat je ongeneeslijk ziek bent. Als je voortdurend moet vechten tegen psychische moeiten. Als...

Schrille situaties waarin danken ongerijmd klinkt.

Om er nog maar van te zwijgen dat je zelfs zou moeten danken voor...

Wie kan er nu danken voor verlies, voor ziekte, voor omstandigheden waartegen alles in je protesteert? Dan dringen de waaromvragen zich toch vóór je danken? Dan bal je misschien je vuisten tegen de hemel. Maar danken...?

En toch...

Als Paulus zegt, dat voor wie God liefhebben, alles bijdraagt aan het goede, dat God alles laat meewerken om zijn hoge doel met je te bereiken...¹ Als hij, die geleerd, heeft met alle omstandigheden waarin hij verkeert, genoeg te nemen², ons voorhoudt, dat ook wij God, onze Vader, altijd moeten danken voor alles?...³

Zouden we dan toch niet God in alles en voor alles moeten danken?

Dat vraagt dan wel dat je je durft toevertrouwen aan Gods wijsheid. Dat vraagt wel dat je ten diepste gelooft, dat God de puzzelstukjes van je leven, die je zelf niet meer aan elkaar kunt krijgen, toch tot een mooi geheel kan leggen. Dat je je overgeeft aan Gods leiding, in het vertrouwen, dat zelfs een reis door een dal van doodsgevaar naar het doel leidt.

Maar gemakkelijk is het niet: altijd danken, in alles, voor alles.

En toch...

Stel je eens voor dat je God niet meer kunt danken. Laat je jezelf dan eigenlijk niet uit Gods hand vallen? Een leven zonder dank aan God wordt een leven los van God, een leven met gebalde vuisten, een leven in conflict met Hem. Een leven waarin je niet meer met Hem uit de voeten kunt.

Zo'n tijd kan en mag er best eens zijn in je leven. God schept ook ruimte voor klagen en vragen. Het boek van de Psalmen is er vol van. Daarmee laat God zien dat Hij ook de tijd wil geven om weer te leren danken.

Maar uiteindelijk zullen we terug moeten komen bij de dank. Want net als dat veelkleurige Psalmenboek eindigt met niets dan lof voor God, zal het leven van Gods kinderen eindigen in eeuwige luister.⁴

Die belofte van God mag je het vertrouwen geven, dat God zich niet heeft vergist, zelfs niet in je moeilijkste situaties. Als je in Christus de liefde van God hebt leren kennen, dan weet je toch steeds weer, dat God, hoe onbegrijpelijk voor ons ook, altijd in alles het goede met ons voor heeft.

Dank God onder alle omstandigheden. Ook als danken boven begrip moet uitgaan.

Ds. H.P. Dam is predikant van de Gereformeerde Kerk te Enschede-West

1 Romeinen 8:28-30

2 Filippenzen 4:11

3 Efeziërs 5:20

4 Psalm 150; Romeinen 8:30

Aardig

wandelen met God

Nog niet zo lang geleden heb ik me bezig gehouden met die geschiedenis van Abraham die zijn zoon Izaäk moet gaan offeren.

O.W. Bouwsma ■

Je leest het in Genesis 22. Een geschiedenis die wat vertelkunst betreft ongeëvenaard is; ook heel bekend. Indrukwekkend wat geloof met een mens kan doen. Hebreeën II staat er vol van!

Je kunt je voorstellen dat voor nogal wat mensen van tegenwoordig een dergelijke geschiedenis vragen oproept. Over de absolute gehoorzaamheid van Abraham bijvoorbeeld. Maar ook over God.

Want kan dat wel dezelfde God zijn als die wij kennen? De God en Vader van onze Here Jezus Christus?

Je kijkt met een verbaasde blik naar boven. Is die God werkelijk onze God? Gaat Hij zo met mensen om? Tot nu toe? Alles vragend... Tot de dood erop volgt?

Zouden dat soort vragen iets zeggen over wat er met ons beeld van God gebeurd is, de laatste jaren? Want ik denk toch dat dat van de laatste jaren is.

Mensen roepen zich - als ze nog iets geloven - graag het beeld van God in gedachten, die onze Vader is. Zorgzaam. Lief en veilig. Als het gaat om Gods goedheid en om zijn genade hebben we de neiging gekregen om van die woorden nogal eens een ander woord te maken: aardig. God zal toch vooral ook aardig zijn en veilig. Hij is nogal eens van een almachtig God geworden tot onze persoonlijke helper; bijna een dienaar. En we zetten Hem soms net zo gemakkelijk weg of spannen Hem voor ons eigen karretje als ons dat uitkomt.

God moet vooral veilig zijn en aardig. Hij moet het allemaal begrijpen van ons; zelfs ons kwaad.

Iemand die zijn vrouw bedrogen had en met wie ik sprak, zei dat ook met zoveel woorden: God begrijpt me wel. Alsof daarmee schuld en berouw gingen behoren tot een volstrekt andere wereld...

God is liefde, zoals de Bijbel daarover spreekt, is geworden tot God is lief. En als Hij niet lief is voor ons, zijn we boos. Verontwaardigd. 'Mooie Vader in de hemel... Hij heeft me het liefste ontnomen wat ik had'. God had zijn werk niet goed gedaan blijkbaar.

Ik had Hem nodig en moet je zien wat er van geworden is...

Is God aardig? Of fijn? Ik dacht het niet.

God is een alles verterend vuur, zegt de Bijbel.

God is goed, zegt de Schrift.

Maar zijn zorg is geen verwennerij. Ons is geen rozentuin beloofd (Jes. 43:1-3).

God is er op uit ons heilige mensen te maken, die lijken op het beeld van zijn Zoon. En omdat wij mensen zijn, is daar nog altijd zowel zijn goedheid als strengheid voor nodig. God is evenmin een tiran als een goeiegerd.

Hij is veel liefhebbender en biedt ons veel meer troost dan de god die wij er nogal eens van maken.

Hij is veel feller en angstaanjagender dan wat wij van Hem denken.

Niet voor niets is er dat 2^e gebod!

O, we houden wel van een aardige god.

Het is heerlijk op je wenken bediend te worden.

Bidt en het wordt je gegeven... toch? Nou dan?

Maar als het dan tegenzit in je leven en de aardigheid gaat er af, wie heb je dan nog over?

Hoe leef je dan in ontzag voor Hem, die alles leidt, bestuurt?

Hoe vind een mens dan houvast en troost?

Als er ver weg een tsunami over de wereld raast, alles vernietigend, gaan hier de kritische stemmen op: wat is dat voor een god, die dat toelaat? Ook

wij kennen die vragen en staan soms mijlenver verwijderd van hoe christenen daar reageerden. Zij leggen het bij God neer, die de dingen weet en niets zomaar laat gebeuren: Hij is God. Hij weet het.

Dat klinkt ons bijna laf in de oren. Fatalistisch.

Maar is het dat ook?

Of zou er langzamerhand iets tussen onze oren zijn gekropen als het om ons denken over God gaat, wat helemaal niet passend is en juist tekort doet aan zijn heiligheid, majesteit en almacht? Hoe ver reikt ons ontzag voor Hem, die wolken, lucht en winden, wijst spoor en loop en baan... God belooft ons er te zijn, zoals Hij was bij zijn volk in de dagen van het Oude Testament.

Hij zegt ons zijn genade toe. In Jezus Christus, onze Heer en Redder. Zijn Geest legt Hij in ons hart. Daar zullen we genoeg aan hebben. Toch?

Laten we eens onder ogen zien hoe het staat bij onszelf.

Want we mogen wandelen met GóD. Zijn naam luidt: JHWH, IK BEN en niet Sinterklaas.

De God voor wie we diep ontzag hebben en voor wie we toch niet bang hoeven te zijn. Hij is werkelijk in Jezus Christus onze Vader. Die God hebben we lief.

En laten we verder bescheiden blijven in het invullen van hoe Hij is. Zo verheven. Zo goed. Zo goddelijk in majesteit.

Ooit zullen we weten.

Hij zal bij de mensen wonen immers?

Ds. O.W. Bouwsma is predikant van de Gereformeerde Kerk te Gouda

* mee naar aanleiding van Mark Buchanans boek: *jouw God is te veilig*
Telos boek ISBN 90-6353-463-9

Maatwerk voor iedereen

achtergronden

Dit is het vierde artikel uit een serie rond catechese, mede naar aanleiding van het verschijnen van GELOOF.NU.

Eerdere artikelen bieden een algemene inleiding, een bespreking van de drieslag hoofd/hart/handen en een indeling van verwerkingsopdrachten.

Dit artikel gaat over maatwerk. Ook nu kunt u zelf aan de slag!

J. Dam-van Bruggen ■

Catechese aan jongeren vraagt om maatwerk. Je geeft geloofsonderwijs aan deze groep, aan dit meisje en aan dié jongen. Elk met eigen leefomstandigheden, eigen gaven en mogelijkheden, eigen ontwikkeling, enz. Er zijn goede argumenten om dit maatwerk serieus te nemen.

- I. Ieder mens is een schepping van God. In Christus wil Hij mensen redden van zonde en dood. Voor altijd wil Hij hun Vader zijn. De bijzondere aandacht en liefde voor ieder mens, met zijn eigen mogelijkheden, mag je in de catechese *afbeelden* in persoonlijke aandacht voor iedere jongere.
- II. Met maatwerk kun je de *afstand* tussen de lesstof en leefwereld van de jongere verkleinen. De lesstof heeft betrekking op zijn relatie met God, de kerk, de samenleving, de manier waarop deze jongere de Bijbel leest (zie ook hieronder). Algemene lesstof wordt zo persoonlijk.
- III. De catechese les is ook een *werkplaats* in praktisch geloven. Naast liefde onderwijs je niet alleen, maar dóe je ook. Pesten, uitsluiting, roddel, vereenzaming, het staat haaks op wat je leert. Aandacht voor ieder persoonlijk en voor de groep horen daarom onlosmakelijk bij het geloofsonderwijs.
- IV. Maatwerk is ook nodig voor het *leren* van de jongere zelf. Hij/zij moet de lesstof tot zich nemen, de informatie verwerken. Het proces van herkennen, herinne-

ren, begrijpen, onthouden, enz. vindt plaats in zijn hoofd. Dat gaat alleen als het op zijn 'maat' aangeboden wordt.

Hoe kun je het onderwijs zo inrichten dat het goed aansluit op de jongere/de groep en je je doel bereikt? Daarvoor is het goed naar het leerproces te kijken.

Jongeren leren

Leren is een activiteit van de jongeren! Natuurlijk is de catecheet ook druk met het leren, het *áánleren*. Hij denkt na over leerdoelen, leerroutes, verwerkingsopdrachten en evalueert leerresultaten. Maar het *leren* gebeurt door de jongere. De catecheet reikt enkel de informatiemateriaal en de verwerkingsmogelijkheden aan.

De jongere moet tijdens het leerproces de informatie die hij krijgt onder meer

1. koppelen aan voorkennis
2. analyseren, combineren, selecteren, vergelijken
3. de lesstof relateren aan gebeurtenissen/gevoelens, verbanden leggen
4. bewerken zodat het opgeslagen kan worden in het lange-termijngeheugen
5. adequaat kunnen oproepen in nieuwe situaties.

Wat moet je je daar concreet bij voorstellen? Dat werken we uit in een voorbeeld. (*Als voorbeeld wordt gekozen voor een les over verbond/doop met een Bijbelstudie over de verbondsluiting met Abraham*).

1. Voorkennis die er zou kunnen zijn: de geschiedenis van Abraham. Kennis uit het doopsformulier over het verbond van God met mensen. Voorbeelden van een verbond in onze maatschappij, zoals een huwelijk of volkerenbond. Door aan te sluiten bij deze voorkennis of die in herinnering te roepen, veranker je de nieuwe lesstof. Het krijgt een plek in relatie met bekende zaken.

Maatwerk is de voorkennis inschatten en niet te veronderstellen, maar te checken en op te roepen in een opdracht.

2. Om te leren moet je informatie analyseren, combineren, selecteren en vergelijken, alsof je om een vreemd voorwerp heenloopt om te bekijken wat het is, en hoe je het het beste op kunt pakken. In ons voorbeeld kan aan de orde komen: wat is een verbond? Vergelijk het verbond van God met Abraham, met een huwelijk, wat zijn de overeenkomsten en verschillen? Welke van deze drie vind je het beste en/of slechtste voorbeeld van een verbond: een contract, een afspraakje of een belofte? Waarom?

Maatwerk is de informatie zo verkennen, dat deze jongere er grip op krijgt, er iets mee kan.

3. Verbanden met gebeurtenissen of gevoelens maken de leerstof levend. Rond verbond kun je aansluiten bij ervaringen van de jongere met betrouwbaarheid, het nakomen van afspraken. Of bij de feestelijke doop van een nichtje, de eigen doop (doopkaart!) van de jongere.

Maatwerk is gevoelens bij de jongere op te roepen en bespreekbaar te maken en oog te hebben voor heel persoonlijke ervaringen/gebeurtenissen.

4. Onthouden kan alleen in kleine porties tegelijk. Veel informatie tegelijk, moet je daarom in porties verdelen. Onthouden wordt makkelijker als er veel verbanden zijn gelegd, als er ezelsbruggetjes zijn, er een koppeling met plaatjes is, enz. Niet voor ieder is de manier van 'inprenten' gelijk (maatwerk dus!), maar altijd onmisbaar is herhaling. Wil je dat jongeren echt iets onthouden, dan zul je daar werk van moeten maken en moeten volhouden. Het enkele feit dat iemand erbij zat toen het aan de orde kwam is niet genoeg! Bij ons voorbeeld: niet alle informatie ineens spuien, geregeld terugkoppelen. Voorbeeldcluster: 'verbond is eenzijdig in ontstaan, tweezijdig in voortbestaan'. Deze zin kun je laten opschrijven, opzeggen, navertellen, uitleggen en aan het eind van de les nog eens herhalen. (Gemakkelijk: het tellen van één/tweezijdig en de rijm).

Maatwerk is je realiseren hoe deze jongere iets onthouden kan en het ook zo aanbieden.

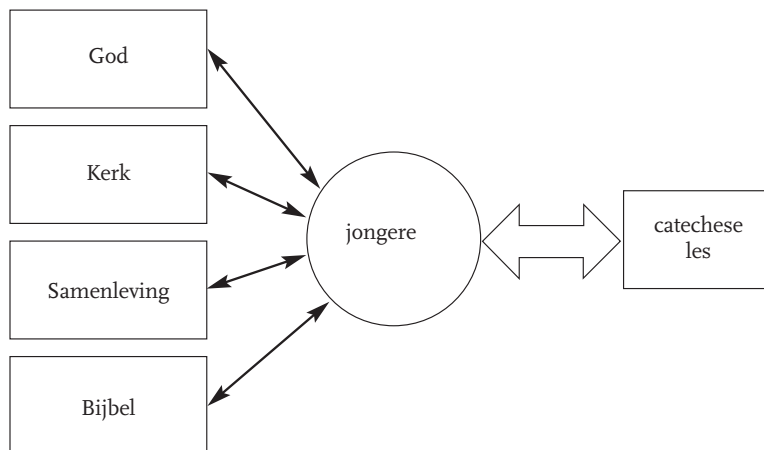
5. Informatie is pas nuttig als je het weet toe te passen in nieuwe situaties. Hoe goed dat gaat lukken, hangt o.a. af van de vorige aspecten! Je traint het door veelzijdig te zijn in je voorbeelden en opdrachten en de praktijk te oefenen. Situaties waarin de lesstof over het verbond relevant kan zijn, zijn bijvoorbeeld: Wanneer een jongere twijfelt of hij wel bij God hoort, dan kan hij terugdenken aan de les over verbond/doop (God is betrouwbaar, Hij garandeerde persoonlijk Zijn beloften in de doop). Als een jongere God wil danken, kan hij zich realiseren hoe God al jaren Zijn trouw laat zien, dank U Heer! Als een jongere moet kiezen of hij contact wil houden/breken met verkeerde vrienden, dan kan hij bedenken, dat hij al bij Iemand anders, en bij Zijn gemeente hoort. God sloot immers een verbond met Hem. Je kunt niet toekomstige situaties in de levens van jongeren voorzien, je kunt wel door veel voorbeeldsituaties de jongere trainen in het gebruik van de lesstof en de toepasbaarheid ervan laten ervaren.

Maatwerk is een veelheid aan situaties kiezen, die passen bij die jongere, om te gebruiken bij het verwerken van de les.

In de uitwerking van dit voorbeeld hierboven wordt duidelijk, dat voor effectief leren van de jongere, de catecheet de les op maat moet maken. Passend bij deze jongere(n). Onder andere om deze reden is bij de methode geloof.nu gekozen voor een flexibel systeem. De methode reikt de opdrachten aan (ook op CD), de catecheet maakt zelf zijn verwerkingsblad. Hij/zij kiest de meest geschikte opdrachten en wijzigt die zoonodig.

Maatwerk en de doelstelling

Als catecheet wil je graag dat de jongere een goede band met de Here God heeft, zijn plekje in de kerk vindt, in de samenleving als christen weet te leven en zich een leerling van Gods Woord weet (zie de doelstellingen in het eerste artikel, 'Opdat je gelooft', Ref. 2 sept 2006, nr 45). Deze doelen worden in het schema weergegeven met 4 enkele pijlen.

Aan de doelstelling werk je in het leerproces. Tussen doel en leerproces zit de jongere die de lesstof zelf moet leren en verwerken.

Door in het leren voorbeelden te gebruiken uit de relatie van deze jongere met zijn God, zijn eigen opstelling in de kerk, zijn relaties in de samenleving, zijn omgang met de Bijbel breng je leerstof en relaties dicht bij elkaar. Zo zorg je dat de les hem/haar raakt en ondersteun je het leren.

Wanneer je dat niet doet, dan functioneert de jongere wel in de catechisatieles, maar is de invloed van het leren in de verbanden van zijn leven gering. Jongeren zijn goed in staat hun leven in te delen in vakjes, die onderling weinig invloed heb-

ben. Een vakje 'gezin', een vakje 'school/werk', een vakje 'sport', een vakje 'vrienden' en ook een vakje 'catechese'. Elk vakje met eigen codes en gedrag. Terwijl je onderwijst in een geloof, wat heel het leven doortrekken moet!

Om dat doel te bereiken, is maatwerk nodig voor iederéén. Extra aandacht zal nodig zijn als er speciale moeite is, bijvoorbeeld leer-, of gedragsproblemen, of een bijzondere leefsituatie. Maar laat die noodzakelijke aandacht een verbijzondering zijn van het maatwerk voor iederéén.

Tips voor verwerken

- Bekijk eens je eigen leren/informatieverwerking aan de hand van dit artikel. Bij welke voorkennis sluit het aan? Hoe verwerkte je de informatie, heb je delen onderstreept of stukjes herlezen? Welke verbanden zie je of welke gevoelens roept het op, bijvoorbeeld in relatie tot je eigen catechese? Heb je dingen ont-

houden of zou je dat willen? Denk je dat je de informatie kunt toepassen?

- Hierboven worden de leeraspecten uitgewerkt rond een les over verbond/doop. Doe dat zelf rond een onderwerp naar keuze. Bespreek het met een collega catecheet.

- Bedenk hoe goed je je catechese-groep kent en of je wel eens voorbeeldsituaties gebruikt die passen bij de levens van die jongeren. Bedenk een voorbeeldsituatie bij een lesonderwerp naar keuze. Vraag jongeren zelf ook eens naar situaties uit hun leven waar de lesstof bij aansluit!

Joke Dam - van Bruggen (Enschede) is lid van de leerplancommissie Hardinxveld-Giesendam.

Visies op missionair gemeente-zijn (2)

achtergronden

Een aantal kerkleden werd gevraagd naar de bestaansreden van hun gemeente. Van alle mensen zei 89% dat de kerk bestaat om voor mij en voor de noden van mijn broeders en zusters te zorgen. En 11% reageerde dat de kerk bestaat om de wereld voor Jezus Christus te winnen.

L.E. Leefink ■

Hieruit blijkt wel, dat je moet leren om visie te krijgen - het is niet iets wat je hebt. Visie is nodig om als gemeente vanuit de Bijbel en met oog voor de wereld zó te functioneren dat God de eer krijgt die Hem toekomt.

Op 30 september wordt de landelijke visiedag KERK WAAR BEN JE? gehouden. Wat is je visie op een evangeliserende, missionaire gemeente? Hoe breng je die in de praktijk?

Ook landelijk wordt over deze vragen nagedacht. In dit tweede artikel haal ik de belangrijkste punten uit twee deputatenrapporten naar voren. Daarna probeer ik enkele hoofdlijnen samen te voegen.

Evangelisatie en gemeentestichting

Voor het coördineren van de financiële ondersteuning van verschillende evangelisatieprojecten in Nederland en België hebben we in onze kerken *Deputaten Aanvullende Steunverlening Evangelisatiewerk* (ASE).

In 2002 besloot de Generale Synode om royaal het Amstelproject te ondersteunen: een initiatief om behoorlijk los van een plaatselijke gemeente twee nieuwe gemeenten te stichten in de regio Amsterdam. Tegelijk wilde de synode graag een diepergaande studie naar de motieven van deze nieuwe wijze van evangelisatie. Daarom kreeg ASE de opdracht om na te denken over 'visievorming inzake evangelisatie en gemeentestichting in Nederland'.

Het rapport van ASE is inhoudelijk als volgt ingedeeld:

1. Evangelisatie en zending

Zending en evangelisatie zijn altijd twee onderscheiden terreinen geweest. Is het nodig om vanwege de gewijzigde omstandigheden tot een herindeling te komen?

Vroeger werd onder *zending* gewoonlijk verstaan, dat er missionaire predikanten werden uitgezonden naar verre landen om daar het evangelie te verkondigen, hen die tot geloof kwamen te dopen en op die manier op het zendingsveld zelfstandige kerken te stichten. Daarbij werkten verschillende kerken samen. Gemeente-

leden werden gemotiveerd om mee te leven en mee te bidden.

Onder evangelisatie verstond men het evangeliseren in de eigen omgeving om mensen voor God en Christus te winnen. Deze opdracht lag primair bij de gemeenteleden zelf. De kerkenraad trad stimulerend op. Elke kerk kende zijn eigen evangelisatieactiviteiten.

In de afgelopen tientallen jaren is de situatie veranderd. Er zijn veel buitenlanders in Nederland komen wonen en Nederland is geseculariseerd. Zending en evangelisatie zijn dichter bij elkaar komen te liggen. Die ontwikkeling werd in 1999 door de Generale Synode van Leusden gesignaleerd. Zij wist dat de Generale Synode van Kampen 1975 belangrijke principiële uitspraken over het karakter en de aard van evangelisatie had gedaan. In nauwe aansluiting daarbij sprak de synode in 1999 uit: 'het behoort tot de aard van Christus' kerk met het evangelie, dat haar is toevertrouwd, ook *buiten de wereld van eigen taal en cultuur staan* (cursivering L.E.L.) hen te zoeken, die vreemd zijn aan of vervreemd zijn van God en zijn dienst.' Zending heeft daarbij als doel dat er gemeenten van Christus worden geplant zodat het kan komen tot een eigen geordend, gereformeerd kerkelijk leven.

De Generale Synode van Leusden zag het verschil tussen zending en evangelisatie vooral liggen in de doelgroep. Bij zending gaat het om mensen 'buiten de wereld van eigen taal en cultuur'. Evangelisatie richt zich juist op mensen binnen die kring van eigen taal en cultuur. Deputaten ASE zien het verschil ook in het uiteindelijke organisatorische doel van een missionair project. Bij evangelisatie wordt het eigen kerkverband uitgebreid, terwijl bij zending juist naar een nieuw kerkverband toegewerkt wordt. ASE sluiten zich aan bij de formulering van ZH&T, maar willen daarbij wel het onderscheid van Leusden 1999 verdisconteren: "*Evangelisatie is missionaire arbeid binnen het Nederlandse taal- en cultuurgebied en richt zich op kerkuitbreiding of kerkplanting, steeds met het oog op aansluiting bij het bestaande kerkverband.*" (cursivering L.E.L.)

Deputaten ASE zijn verder van mening, dat de richtlijnen van de Generale Synode van Kampen 1975 aangepast moeten worden aan de huidige omstandigheden van verregaande secularisatie, zodat ook evangelisatie met zendingskenmerken er volledig in past. Concreet betekent dat, dat er kerkordelijke ruimte geschapen wordt voor kerkelijk uitgezonden evangelisten en gemeentestichters die ook een ambtelijke verantwoordelijkheid krijgen.

2. Evangelisatie en gemeentestichting

Sinds 2002 geven de Gereformeerde Kerken in Nederland landelijk steun aan het zogenaamde 'Amstel-project'. De beide predikanten die inmiddels voor dat werk zijn beroepen, noemen zichzelf geen evangelisatie-predikanten maar *missionaire gemeentestichters*. In opdracht van de vorige synode hebben deputaten ASE onderzocht of deze ontwikkeling wel past binnen de richtlijnen van Kampen-1975.

Deputaten ASE constateren, dat de term 'gemeentestichting' in het huidige spraakgebruik onlosmakelijk verbonden is met de visie op kerkplanting van Tim Keller en de zijnen in New York. Volgens Kellers concept kunnen er voor pasbekeerden het beste nieuwe gemeentes gesticht worden zonder de traditionele ballast van bestaande kerken. Zo komen nieuwkomers het best tot hun recht en zal het uiteindelijk oude gemeenten weer stimuleren en verlevendigen.

Deputaten ASE zien bij deze methode een aantal voordelen:

- vanaf het begin staat de gemeente en de gemeenschap centraal.
- een jonge, nieuwe kerk bruist vaak van geloofsblijheid en energie.
- men zoekt groepen in de samenleving die niet gauw een gevestigde kerk zullen binnenstappen.

Daarnaast maakt ASE een paar kanttekeningen en signaleert uiteindelijk twee valkuilen als het om de visie achter gemeentestichting gaat, die zeker serieus genomen dienen te worden. In de eerste plaats de hooggespannen en bijna naïef optimistische verwachting die men van de methode op zich kan hebben. In de tweede plaats het gevaar van een zo vergaande aanpassing aan de doelgroep, dat die resulteert in een zwakkere aansluiting en loyaliteit aan de eigen moedergemeente en het gereformeerde kerkverband.

Het ASE-rapport geeft vervolgens aandacht aan de plaats van traditie, structuur en cultuur. Zeker in de beginfase van evangelisatie en gemeentevorming moet er ruimte zijn voor de culturele eigenheid van nieuwe gemeentes. Na verloop van tijd dienen de nieuwe gemeente en het bestaande kerkverband wel in vorm en inhoud steeds meer naar elkaar toe te groeien.

3. Evangelisatie en kerkverband

Binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland worden zendingsprojecten bijna altijd gezamenlijk gedragen en bekostigd. Evangelisatie-activiteiten worden sinds 1990 via een ingewikkelde omslag gezamenlijk bekostigd, wanneer blijkt dat het de draagkracht van de eigen gemeente te boven gaat. Nu er steeds meer landelijke projecten komen, wordt de vraag naar beleid en financiering steeds dringender.

Deputaten ASE kiezen er niet voor om alle evangelisatie-activiteiten te gaan centraliseren zoals bij de zending is gebeurd. Er moet geen generaal beleid komen voor evangelisatiearbeid. Wel wil ASE de opleiding en training van evangelisten en gemeentestichters en andere werkers centraal regelen via de eigen opleidingen. Verder acht ASE het wenselijk om na verloop van tijd een evangelisatie-gemeente zelfstandig te verklaren. Aanvullende financiële steun kan dan via de weg van art. 11 KO ('hulpbehoevende kerken') verkregen worden.

Ook pleit ASE voor het kleinschalig opzetten van nieuwe projecten en niet meteen met een groots uitgewerkt plan een witte vlek te gaan bearbeiten. Juist omdat evangelisatie een taak van alle gemeenteleden is, is het goed om vanuit de bestaande gemeente te beginnen. Daarbij kan wel een speciale kracht benoemd worden, bijvoorbeeld een missionair kerkelijk werker.

Visie op zending en kerkelijk werk

Als laatste van de drie missionaire deputaties geven we aandacht aan het ZH&T-rapport.

Het missionair-kerkelijk werk van ZH&T in het buitenland kent drie onderdelen:

- a) Kerkplanting of het ondersteunen van lokale kerken in de verkondiging van het evangelie.
- b) Ondersteuning geven aan de theologisch-gereformeerde opleiding en toerusting van voorgangers.
- c) Ondersteuning geven aan het kerkelijk opbouwwerk in verschillende landen.

Van de vorige Generale Synode kregen deputaten ZH&T de opdracht om een integraal beleidsplan op te stellen. Dat resulteerde in een document met de titel 'Generaal Beleid voor Zending & Hulpverlening'.

In het hoofdstuk over visie verwijzen deputaten ZH&T allereerst naar de uitgangspunten voor zending en hulpverlening zoals de Generale Synode van Leusden 1999 die vaststelde. Zendingswerk wordt daar getypeerd als roeping van de plaatselijke kerken en bestaat zowel in 'de verkondiging van het woord des geloofs' als in 'het christelijke barmhartigheidsbetoon'. Het maakt daarbij wel verschil, of er sprake is van kerkplanting in gebieden waar het evangelie nog niet gebracht is of waar zich geen Bijbelgetrouwe kerken bevinden, of dat er sprake is van samenwerking en ondersteuning van plaatse-

lijke zelfstandige gemeentes en kerkgenootschappen.

In het eerste geval heeft de zending kerkplanting als doel. ZH&T geeft daarvoor de volgende definitie: 'verkondiging van het evangelie in woord en daad aan niet-christenen, buiten de eigen taal en cultuur, met als doel het institueren van een nieuwe kerk en vorming van een kerkverband.'

In het tweede geval valt zending te typeren als oecumenische samenwerking. Dan luidt de definitie: 'activiteiten ter ondersteuning van een kerkrechtelijk zelfstandige kerk of een christelijke instantie.'

Daaraan wordt nog toegevoegd, dat zending hier ook betekent 'buiten de eigen taal en cultuur' en dat de samenwerking valt binnen de oecumenische contacten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

De raakvlakken met evangelisatie worden in het ZH&T-rapport niet benoemd.

Enkele hoofdlijnen samengevoegd

Na het herlezen van de drie visierapporten denk ik, dat je twee hoofdlijnen kunt aangeven. Allereerst constateert vooral DTEG, dat de richtlijnen voor evangelisatie van Kampen-1975 onvoldoende hebben doorgewerkt. DTEG komt tot die conclusie, omdat de leden van de gereformeerde kerken nog steeds weinig missionair elan vertonen, terwijl die verantwoordelijkheid in de richtlijnen wel nadrukkelijk bij de *gemeenteleden* neergelegd wordt.

Tegelijk heeft de secularisatie in Nederland z'n honderdduizenden verslagen. In 2006 is zo'n driekwart van de bevolking van ons land geen christen. Veel mensen van onder de 40 hebben vandaag de dag zelden of nooit anderen ontmoet die hen over God hebben verteld of iets van Hem lieten zien.

Kortom: Nederland is weer zendingsgebied geworden. ASE is daarom van mening, dat de richtlijnen voor evangelisatie van Kampen-1975 moeten worden aangepast. Daarom moet er ruimte komen voor evangelisatie en gemeentestichting in gebieden waar nagenoeg geen kerkelijke gemeentes meer zijn. Daarvoor zijn zelfstandige evangelisten en gemeentestichters nodig met een ambtelijke bevoegdheid.

Ik denk dat deze twee hoofdlijnen elkaar goed aanvullen.

Vanuit de opdracht van DTEG, nl. toerusting van de evangeliserende gemeente, is het goed te begrijpen om de richtlijnen voor evangelisatie van Kampen-1975 niet meteen te veranderen. Laat wat op papier zo mooi beschreven staat, eerst maar eens meer doorwerken in de praktijk!

Tegelijk benadrukt ASE vanuit de opdracht om een gereformeerde visie op gemeentestichting te ontwikkelen, dat de richtlijnen voor evangelisatie van Kampen-1975 niet geschikt zijn voor de nieuwe zendingsgebieden in Nederland, nl. daar waar nagenoeg geen Bijbelge-

trouwe christenen en kerken te vinden zijn.

Dat vraagt om een andere aanpak.

Misschien dat juist het onderscheid dat ZH&T in de zending maakt, ook bruikbaar is voor evangelisatie in de Nederlandse situatie. Namelijk kerkplanting in gebieden waar het evangelie bijna niet meer gevonden wordt, en ondersteuning van de plaatselijke gemeente om als christen en als kerk in eigen omgeving een zoutend zout en een lichtend licht te zijn.

Ds. L.E. Leefink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Assen-Peelo en sinds 2002 lid van DTEG

De landelijke visiedag 'Kerk waar ben je?' wordt op 30 september 2006 in Amersfoort gehouden. Meer informatie kunt u vinden op de website www.kerkwaarbenje.nl en via het evangelisatiemagazine ZOUT dat in dezelfde maand landelijk onder alle kerkleden verspreid zal worden. Aanmeldingen bij voorkeur via de website of anders telefonisch via het DTEG-bureau: 038 4270430

Jubileumpodium LPB op Schooldag

luisterpost | bralectah

Al jaren is de Schooldag een 'topdag' voor onze gereformeerde broeders en zusters, de TU zelf, maar ook voor de medewerkers en gebruikers van de LPB.

Een dag van meelevens, ontmoeten, kijken en luisteren. We vinden het belangrijk om zo verbondenheid met de TU én met elkaar een plek te geven.

Dit jaar viert de LPB haar 40-jarig jubileum. Daarom willen we in dit jubileumjaar iets speciaals doen.

De LPB zal een podiumprogramma gaan opzetten met allerlei muzikale bijdragen. Een afwisselend, feestelijk en gezellig programma. Het podium waarop dit plaats zal vinden vindt u achter de Broederkerk.

We zien u daar graag langskomen!

Gaat u er niet heen? Dan kunt u bij ons de opnamen van het podium, maar ook van de andere Schooldag-bijeenkomsten bestellen.

Meer weten?
 Bel: 038-42 70 448 of mail naar lpb@gbouw.nl.
 Voor de volledige catalogus kijkt u terecht op www.luisterpost.nl

Voor elkaar!

Ben ik ook onder de verontrusten?

Voor zaterdag 23 september is een landelijke dag van 'verontrusting en bemoediging' op de agenda gezet. Door middel van websites en advertenties in het Nederlands Dagblad (dus toch nog onze krant) wordt sinds vier maanden een campagne (zo het persbericht) gevoerd. Ik ben van plan erheen te gaan - bij leven en gezondheid. En wil graag van tevoren vertellen waarom.

E.A. de Boer ■

Er niet gerust op

Ik ben niet uitgenodigd om op deze dag te spreken. En ben daarover verontrust. Niet dat ik om een spreekbeurt verlegen zit. Maar het verontrust mij wel als ik door bepaalde segmenten in de kerken nooit gevraagd wordt. Nooit persoonlijk benaderd wordt door collega's die zo verontrust zijn dat zij de leiding nemen. Nooit ben ik, als predikant binnen het verband van de kerken, uitgenodigd mij te verantwoorden in een vergadering van verontruste broeders en zusters. Terwijl ik in publicaties toch met zoveel woorden 'theologische verantwoording van kerkelijke veranderingen' tracht af te leggen.

Ik vrees dat de regie zodanig is dat andere stemmen sowieso niet aan het woord komen. Ds. C.J. Breen - gerespecteerd en geleerd emeritus - was als spreker aangekondigd, maar moest middels een persbericht afgevoerd worden. Omdat hij meende dat de dag in het teken van 'bezinning en analyse' moest staan. In plaats van bemoediging en verontrusting. Je moet dus 'verontrust' zijn om - leidinggevend - te mogen spreken.

Ik heb nare herinneringen aan de voorlichtingsavonden van Reformanda, indertijd, waar je alleen schriftelijk vragen mocht stellen. Gesprek was uitgesloten. Daar komt mijn verontrusting vandaan. Ik ben er niet gerust op dat er gesprek mag ontstaan. Op een landelijke dag die al gauw het karakter van een toogdag krijgt.

Ongerustheid

Mijn verontrusting over de opzet van de landelijke dag past blijkbaar niet in de definitie. Wat is die specifieke verontrusting? Het is kerkelijk spraakgebruik, beladen met de klank van de geschiedenis: verontrusting over confessioneel verval. Het hoeft niet per definitie afscheiding of vrijmaking in te houden, want de geschiedenis leert dat veel zgn. verontrusten dat altijd zijn gebleven. Maar zo zitten wij vrijgemaakt niet in elkaar. Ik hoor er ook iets van dreiging in: je kunt niet verontrust blijven.

Stel nu dat de organisatoren geen kerkelijk jargon, maar gewoon Nederlands hadden gebruikt en opgeroepen tot een dag van 'bemoediging en ongerustheid'. Zou dat dezelfde impact gehad hebben? Ik vrees van niet. Ongerustheid is blijkbaar te weinig. Zoals ook bezinning en analyse niet genoeg is. Dat lees ik af uit het persbericht. Over de situatie in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt lees ik: 'op gestructureerde wijze wordt een nieuwe manier van denken de kerken binnengedragen die afleidt van het gereformeerde spoor.' Daarom zullen op die dag 'de drijvende krachten achter de nieuwe leer' uiteengezet worden.

Onrustbarend

Het zijn onrustbarende woorden: 'op gestructureerde wijze', 'drijvende krachten achter de nieuwe leer', 'strijd tegen afdwaling'. Er ligt dus een welbewust plan achter. Een beleid om 'de nieuwe leer' in te voe-

ren. Het gaat niet alleen om geestelijke krachten die ontmaskerd moeten worden, maar ook om mensen die gestructureerd te werk gaan.

'Ontwikkelingen aan de TU in Kampen, die de basis vormen van enkele besluiten van de synode van Amersfoort (2005), zullen met elkaar in verband worden gebracht.'

Dergelijke taal is onrustbarend. Dat bedoel ik letterlijk: het báart onrust, brengt die voort. En dat is tegelijk de betekenis van het werkwoord 'verontrusten' in de bijbelvertaling 1951, bijv. in Handelingen. Verontrusten: dat doen mensen in de kerk die grote woorden spreken die de vrijheid in Christus in gevaar brengen. Ik vind het onrustbarend dat grote woorden als in het persbericht en op de websites gesproken worden, terwijl het broederlijk gesprek niet persoonlijk en niet breed gezocht is. Een barrage aan artikelen op de websites kan dat niet vervangen. Daarom was ik op z'n minst graag uitgenodigd. Niet om te spreken, maar te kómen.

Ik zou de verontruste broeders en zusters willen vragen: gaat u ook naar de Schooldag op 27 september, de woensdag erna? Of hebt u de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland al afgeschreven? Ook dat is, ja, een toogdag. Waarop sinds jaar en dag ook verantwoording van het onderwijs gedaan wordt. Ik hoop u ook daar te zien.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

Buiten de gemeenschap staan

Dit jaar promoveerde dr. Ine Voorham, verbonden aan de Stichting Leger des Heils Welzijns- en Gezondheidszorg. In haar promotieonderzoek staat de vraag centraal in welke mate persoonlijke en demografische factoren invloed hebben op de mate van sociale uitsluiting.

Jan Westert ■

In haar studie doet zij aanbevelingen over een complexe problematiek aan de overheid, getroffen zelf, hulpverleningsorganisaties en de samenleving. Met het doel dat zoveel mogelijk mensen mee mogen, kunnen en willen doen. De studie opent de ogen voor een noodzakelijke herbezinning op het functioneren van een maatschappij, waar solidariteit in balans is.

Het Leger des Heils doet veel goede dingen in de hulpverlening aan mensen. Gelijktijdig is de geschiedenis van het Leger bij velen, denk ik, redelijk onbekend. De studie start met een bijdrage over de oprichting van het Leger des Heils door William Booth. Het Leger des Heils (The Salvation Army) is opgericht in de 19^e eeuw. De methodistische predikant Booth trok zich het lot aan van de arbeidersbevolking in London en 'darkest England'.

Doelgerichte organisatie

Booth is geboren in 1829. In 1844 geeft de van huis uit niet zo godsdienstige Booth zijn hart aan God. Hij verlaat de nationale kerk en wordt 'local preacher' in Nottingham. Hij houdt toespraken op straat en neemt mensen mee naar de kerk. In de kerk geeft hij hen de beste plaatsen (de dure huurbanken). Zijn doen en laten wordt niet op prijs gesteld. Na verloop van tijd verlaat Booth dan ook Nottingham en gaat naar Londen. Hij studeert er en evangeliseert. Binnen de kaders van de Engelse kerken functioneert Booth niet zo goed. Hij richt daarom de evangelisatiebeweging *The Christian Mission* op. Na verloop van een aantal jaren wordt deze beweging omgevormd tot de op militaire leest geschoeide organisatie, het Leger des Heils. Tot 1888 was Booth vooral actief als evangelist. De ellende van honderdduizenden die een bestaan leiden dat de naam 'leven' niet waardig is, raakt hem diep, zodanig dat hij gaat optreden als maatschappijhervormer. Het Leger is ontstaan om armen weldaden te bewijzen, zowel voor deze als de andere wereld, zo luidt zijn verklaring. Het leger is een doelgerichte kerkelijke organisatie. De onvoorwaardelijke

keuze van Booth en zijn Leger voor kwetsbare mensen in desastreuze omstandigheden doet de aantrekkingskracht van het leger sterk toenemen. Het Leger des Heils wordt ingezet daartegen actie te ondernemen. Drie uitgangspunten zijn opgenomen in de statuten van het Leger:

- ieder mens heeft recht op het horen van het heil,
- ieder mens heeft recht op een menswaardig bestaan,
- ieder mens heeft recht op erkenning

De zin van het leven is voor Booth het punt waar alles om draait. Het Leger des Heils groeide sterk; in Engeland en elders in Europa. In 1887 vestigde het leger zich in Nederland. De heilssoldaten worden herkenbare personen in onze samenleving. Er komen opvanghuizen voor vrouwen en kinderen. Toevluchtsoorden voor mannen. Er worden maaltijden verstrekt. Het maatschappelijk werk in de vorm van daadwerkelijke hulp staat voorop, vooral in de grote steden. Daarnaast krijgt ook evangelisatie aandacht.

In 2005 telt het leger in Nederland zesenzeven-
tig korpsen, meer dan 5000 heilssoldaten en ca. 400 officieren.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw wordt er een juridische herstructurering van het Leger doorgevoerd. Het Leger des Heils als kerkgenootschap wordt onderscheiden van andere activiteiten, zoals de Fondsenwerving, Welzijns- en Gezondheidszorg en Dienstverlening. Dat worden afzonderlijke stichtingen naast het kerkgenootschap.

In de stichting Leger des Heils Welzijns en Gezondheidszorg gaat het

- om de christelijke motivatie, maatschappelijke engagement (het geven van daadwerkelijk basis hulp: soup, soap, salvation),
- appél tot medemenselijkheid aan de samenleving en de inzet van werknemers en vrijwilligers
- en de beschikbaarheid van financiële middelen.

Op uiteenlopende terreinen, maatschappelijke zorg, reclassering, jeugdzorg, preventie en

andere domeinen is deze stichting van het Leger zichtbaar aanwezig, ondersteund door ongeveer 3800 medewerkers. Er zijn 187 vestigingen van waaruit welzijns- en gezondheidszorg wordt aangeboden. Het merendeel van de cliënten behoort tot de zgn. onderkant van de samenleving. Het gaat om mensen, die verschillende problemen tegelijkertijd het hoofd moeten bieden, die elkaar in negatieve zin beïnvloeden. Cliënten kunnen deze complexe vragen niet of in onvoldoende mate oplossen.

Hun problematiek leidt tot sociale uitsluiting. Over deze problematiek heeft dr. Ine Voorham haar promotieonderzoek uitgevoerd. Ine Voorham is directeur van de Stichting Leger des Heils Welzijn en Gezondheidszorg.

Sociale uitsluiting

Met haar onderzoek onder cliënten van het Leger des Heils volgens het ontwikkelde ISI-model brengt zij de gevolgen van het buiten de samenleving staan beter in beeld en doet zij een aantal aanbevelingen. De feitelijke uitsluiting wordt gevormd door 'sociale armoede', 'materiele armoede' en 'woonomstandigheden'. *Sociale armoede* betekent een tekort aan integratie in de samenleving. Cliënten hebben geen mogelijkheden om contacten te onderhouden en te behouden. *Materiele armoede* betekent dat cliënten niet over geld beschikken, wel over schulden en ook niet in staat zijn daarin iets te veranderen.

Woonomstandigheden reiken verder dan het hebben van een dak boven het hoofd. Het vinden en/of behouden van een woonplek is een ernstig probleem voor cliënten, die niet in staat zijn om voor zichzelf te zorgen. Als het gaat om deze sociale uitsluiting wordt geconstateerd, dat deze cliënten zich geen onderdeel voelen van de samenleving. De complexiteit van deze situatie wordt versterkt door gezondheidsproblematiek, jeugdervaringen, niet opgeleid zijn en veel ervaringen met grensoverschrijdend gedrag, waarbij er sprake is van veel contact met politie en justitie.

Morele afkeuring

Het onderzoek stelt vast dat er in de samenleving sprake is van morele afkeuring. De beeldvorming over de

geconstateerde problemen wordt minder positief. Er is sprake van een afnemend mededogen. Het onderzoek wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen te verbetering of vermindering van sociale uitsluiting:

- meer betaalbare huurwoningen in buurten waar een verscheidenheid aan woningen, culturen en leefstijlen zijn;
- ontwikkelen van 'zorgarrangementen' op de leefgebieden huisvesting, woonvaardigheden en financiën (inkomen en schuldhulpverlening);
- gerichte aandacht voor sociale omstandigheden vanuit consultatiebureaus en scholen;
- eenvoudiger toegankelijkheid van Advies- en Meldpunten kindermishandeling;
- nazorgtrajecten voor jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel;
- betere samenwerking tussen jeugdzorg, school en leerplicht-ambtenaar;
- dwang en drangvarianten om integrale hulpverlening voor kwetsbaren tot stand te brengen;
- sociale werkvoorziening gericht op zinvolle dagbesteding;
- een zo directe mogelijke relatie tussen kwetsbare, soms uitgesloten mensen en de rest van de maatschappij tot stand te brengen om opvattingen bij te stellen en negatieve ervaringen te vervangen door positieve indrukken.
- het doorbreken van grenzen tussen branches/sectoren om adequate hulp te kunnen bieden.

Sociaal weefsel

Op het eerste oog komen de verschillende aanbevelingen niet al te vernieuwend over. Uit het onderzoek vanuit de werkpraktijk van het Leger des Heils blijkt echter, dat in onze samenleving er veel onbalans bestaat. De verschillende elementen, waaruit de samenleving is opgebouwd, individuele burgers, overheden en (hulpverlenende) instanties dragen er bewust of onbewust toe bij dat sociale uitsluiting bestaat en in stand wordt gehouden. Er is ook geen eenvoudige oplossingsrichting aan te wijzen zodat niemand meer 'er buiten staat'. De aanbevelingen dienen er toe om risicofactoren en maatregelen te benoemen om sociale uitsluiting te verminderen. Daartoe moeten maatregelen in

samenhang worden beschouwd met als enig doel: er bij mogen horen. Balans in maatregelen en verhoudingen is de kern waar het om draait. Eigen doelen, wetenschappelijke hoogstandjes, methodische fijnmazigheid, bureaucratische belemmeringen waarbij de belangen van de cliënten niet meer op de eerste plaats komen, komen in de dagelijkse werkelijkheid wel vaak voorop.

De samenleving dient gericht te zijn op 'inclusiviteit'. Tussen het 'er bij horen' en het 'er buiten staan' blijkt maar dunne lijn te bestaan. De wetenschap dat het ieder mens kan treffen, kan een opstap zijn naar een groeiend besef van solidariteit. In het sociaal weefsel van de samenleving zijn fouten ontstaan; fouten die dieper gaan dan sociale ongelijkheid. Het risico van een duale of versplinterde samenleving is levensgroot aanwezig. Wat mij betreft is het resultaat van dit onderzoek een bevestiging, dat we in een hoogontwikkelde, geïndividualiseerde samenleving de balans en de echte betekenis van een solidaire gemeenschap uit het oog hebben verloren. Bureaucratisering en systeemseparaties tussen alle voorzieningen en maatregelen zijn daarbij inderdaad belangrijke factoren.

Sterke missie

Het Leger des Heils geeft zijn aloude missie nog steeds vorm. De studie 'Er buiten staan' geeft daarvan weer op indrukwekkende wijze blijk. Ook de samenhang in doelstellingen van de missie kan daarbij tot voorbeeld strekken. Ik begon deze bijdrage met korte introductie van het Leger des Heils. De korpsen van het leger hebben een kerkelijk karakter, maar er worden geen sacramenten bediend. Iemand die heilssoldaat wordt, onderschrijft in een openbare samenkomst de 'elf leerstellingen' en belooft, ondermeer, zich te onthouden van alcohol, drugs en het gebruik van tabak. De leerstellingen houden in, dat ieder die gelooft in het lijden van Jezus Christus gered wordt en geheiligd kan worden door de werking van de Heilige Geest. Het leger beschouwt zichzelf als een onderdeel van de wereldwijde kerk van Jezus Christus. Tussen het kerkgenootschap Leger des Heils en Gereformeerde kerkgenootschappen bestaan er aanzienlijke verschillen. Gereformeerden hebben vanouds

ook niets met de hiërarchische organisatie van het leger in divisies en korpsen, met commandanten en officieren.

het leger. Daar kunnen ook Gereformeerde kerken en mensen van leren als zij bezig zijn met hun diaconale roeping. Veel meer dan het leger is

de wetenschap dat het ieder mens kan treffen, kan een opstap zijn naar een groeiend besef van solidariteit

Daardoor staat het leger in de belevening ook ver van ons af. De hulpverlening van het Leger staat dichterbij in het omzetten van woorden in daden aan kwetsbare mensen. De concretisering van de opdracht om op te komen voor de kwetsbare mens en deze er bij te laten horen is de geweldig inspirerende kant van

die opdracht bij ons ingekapseld in de kerkelijke cultuur en structuur. In ieder geval zou de oprichter van het Leger des Heils, William Booth, er niet mee uit de voeten kunnen. In termen van de door deze studie gesignaleerde opkomst van een duale samenleving van 'haves en have-nots' heb ik de indruk dat

Gereformeerden goed ingeburgerd zijn in het gegoede deel van die samenleving. Dat maakt onze diaconale opdracht voor kwetsbare mensen en groepen om ons heen des te moeilijker. Daardoor zitten we soms onszelf in de weg. Wat dat betreft biedt het onderzoek van Voorham ook voldoende stof voor kritische zelfreflectie op onze diaconale roeping.

Jan Westert is verbonden aan het Menso Alting College. Reacties zijn welkom op j.westert@planet.nl. 'Er buiten staan' van Ine Voorham is verschenen bij Buijten & Schipperheijn, Amsterdam, 2006.

PERSBERICHTEN

Passie voor asielzoekers

Zaterdag **30 september** organiseert **Stichting Gave** haar jaarlijkse landelijke toerustingsdag in Ermelo. Tijdens het ochtenddeel krijgt toerusting, onderlinge bemoediging en netwerkvorming een belangrijke plaats. Ook bezoekers die geen contact hebben met asielzoekers zijn welkom. Peter Kos houdt een motiverende toespraak over "Passie voor asielzoekers". De ochtendworkshops zijn bedoeld voor onderlinge netwerkvorming. Rond de verschillende werkvelden wordt er specifieke toerusting gegeven. Een greep uit de ochtendthema's: Arabisch-sprekenden, jongeren, kinderen en Koerden.

In het middagdeel zijn er opnieuw workshops (geen netwerkfunctie) met onder meer de volgende onderwerpen: uitgeprocedeerd en dan? bidden voor asielzoekers, hoe leid ik een evangeliserend gesprek? en omgang met trauma's. Tussen de verschillende programma-onderdelen is er muziek, zang en cabaret. In de pauze zijn er stands van de diverse Gave-teams en is er een multiculturele lunch. Het programma duurt van **10.30 tot 16.00 uur**. Voor de kinderen (4-12 jaar) wordt een speciaal programma georganiseerd.

Locatie: Scholengemeenschap Groevenbeek, Paul Krugerweg 44-50 te Ermelo. Routebeschrijving en compleet programma staan op de website van Gave.

Europa, het Mekka van de islam?

-evangelisch perspectief op het samenleven met moslims- Moslims laten als minderheid in Europa vol zelfvertrouwen hun stem horen en roepen op tot navolging van de islam, net zoals Mohammed destijds in Mekka. Hoe moeten christenen op deze uitdaging ingaan als burger van de Nederlandse samenleving. Moeten zij vanuit een theocratisch ideaal meedoen met hen die nadruk leggen op de dreiging van de islam en moslims tegenwerken wanneer zij hun geloof willen uitdragen? Of moeten zij voor hen opkomen omdat tolerantie juist christelijk erfgoed is en biedt de emancipatie van moslims kansen voor een christelijk getuigenis? Werk je samen met moslims in het openbaar bestuur, kom je op voor de rechten van moslims, bied je hen op je bedrijf een gebedsruimte, zoek je als kerk contact met de moskee, of juist niet? Met dit **minisymposium** willen we een bijdrage leveren aan deze actuele discussie. Doet u mee? Stichting Evangelie & Moslims zal

een aantal stellingen presenteren over dit thema.

Dr. Roel Kuiper zal reageren vanuit een politiek-filosofische invalshoek, dhr. Ayhan Tonca als vertegenwoordiger van islamitische koepelorganisaties en dhr. Faouzi Chihabi als christenmigrant en zelfstandig ondernemer betrokken bij integratievraagstukken.

Locatie: Bergkerk Amersfoort (hoek Kon. Wilhelminalaan - Abraham Kuyperlaan, 5 min. loopafstand van station).
Tijdstip: Donderdag 28 september, aanvang 19.30 uur, toegang vrij.

Advertentie

Wie zou voor mij hebben het boek van Dr. K. Dijk:

"Gij vrouwen van straks"?
In uitzicht wordt € 50,- gesteld.

I. van de Repe
's-Gravenpolderseweg 9-407
4462 CD Goes
Telefoon: 0113-215 541.
Bij afwezigheid 0113-228 951

Gezang 437

Vernieuw Gij mij, o eeuwig Licht!

Het bidden om schuldvergeving en om vernieuwing hoort bij het leven van iedere christen. Ook in de kerkdiensten heeft dit gebed altijd een plaats gehad. Dit gebed is in onze kerken hernieuwd onder de aandacht gekomen toen in 1996 de mogelijkheid geschapen werd om een schuldbelijdenis als aparte liturgische acte in de orde van dienst onder te brengen.

J. Smelik ■

Velen zijn inmiddels vertrouwd met 'schuldbelijdenis en genadeverkondiging' als twee liturgische elementen aan het begin van de kerkdienst.

De schuldbelijdenis kan op diverse manieren ingevuld worden: de voorganger kan een gebed uitspreken waarin hij namens de gemeente voor God schuld belijdt. Een mogelijkheid is ook dat de gemeente door middel van een lied haar zonde en schuld belijdt. En eigenlijk is dit m.i. een betere mogelijkheid omdat zo iedereen in de kerk zijn of haar eigen mond en stembanden moet/mag gebruiken. Soms gebeurt het ook wel dat er zowel een gesproken als een gezongen schuldbelijdenis is. Dat lijkt me minder gewenst, want het is een nutteloze doublure.

Er is sinds 1996 een aantal liederen dat frequent gebruikt worden om als schuldbelijdenislied te fungeren, zoals psalm 51, 130 en gezang 17 (God enkel licht). Het lied 'Vernieuw Gij mij, o eeuwig Licht' (Liedboek gez. 437) dat voor zondag 1 oktober op het rooster staat, kan ook uitstekend op deze plaats in de liturgie fungeren.

Tekst

De dichter, Johann Friedrich Ruopp, werd begin 1672 in Straatsburg geboren. Na zijn studie Theologie en Dichtkunst aan de universiteit van Straatsburg en Jena, werd hij in zijn geboorteplaats predikant. Ruopp behoorde samen met zijn plaatsgenoot Johann Friedrich Haug, die eveneens theologie in Straatsburg gestudeerd had, tot een kleine kring kerkkritische piëten die naar het oordeel van de kerkelijke overheid teveel onheil stichtten, o.a. door het stichten van conventikels.

In 1705 werden zowel Haug als Ruopp uit hun ambt gezet en vervolgden uit Straatsburg verbannen. Ruopp kwam terecht in Halle/Saale waar hij onder meer werkzaam was aan de theologische faculteit. Hij overleed op 26 mei 1708. Samen met Haug gaf Ruopp in 1704 een liedbundel uit met de titel *Jesuslieder*. Van dit liedboek zijn inmiddels helaas alle exemplaren verloren gegaan. Het lied telde in elk geval 16 coupletten. In elk couplet werd gebeden om vernieuwing van een specifieke emotie, menselijk vermogen of iets dergelijks: hart, vlees, geest, geheugen, gehoorzaamheid, verstand, het weten, het geloof et cetera. In het bekende Geistreichem Gesangbuch van J.A. Freylinghausen uit 1714 werden zeven liederen van Ruopp opgenomen, waaronder het 'Erneure mich, du ewigs licht'. Het lied werd ingekort tot vier coupletten. In twintigste-eeuwse kerkliedbundels bestaat het lied standaard uit drie strofen (de oorspronkelijk 1ste, 3de en 8ste strofe). Deze sterke coupure is de zeggingskracht van het lied ten goede gekomen.

De liedtekst bevat diverse referenties aan bekende gedeelten uit de Schrift. Vooral de woorden uit Psalm 51 vers 12 klinken door in het lied van Ruopp: "*Schep, o God, een zuiver hart in mij, vernieuw mijn geest, maak mij standvastig.*" Daarnaast lijkt ook met name 2 Korintiërs 4 vers 6 door het hoofd van de dichter gespeeld te hebben: "*De God die heeft gezegd: 'Uit de duisternis zal licht schijnen,' heeft in ons hart het licht doen schijnen om ons te verlichten met de kennis van zijn luister, die afstraalt van het gezicht van Jezus Christus.*"

Melodie

De componist van de melodie is onbekend. Voor het eerst werd de melodie gepubliceerd in het *Nürnbergisches Gesang-Buch*, een bundel met 1160 liederen die in 1676 verscheen. De melodie was in dit liedboek genoteerd bij de liedtekst 'Herr Jesu Christ, mein Lebens Licht' van Martin Behm.

In de reeds genoemde bundel van Freylinghausen uit 1714 werd de melodie bij het lied van Ruopp geplaatst. In de loop van de tijd is de melodie wel gewijzigd ten opzichte van het origineel uit 1676, vooral ritmisch. De oorspronkelijke tweedelige maatsoort (c.q. 4/4) was vervangen door een driedelige maatsoort. De vierde noot van elke regel werd daartoe ingekort tot een halve. De melodie valt in twee delen uiteen: regel 1, eindigend met een half slot (dominant) en regel 2, eindigend met een authentiek slot, horen bij elkaar. Regel 3 is grotendeels gelijk aan regel 2, maar dan getransponeerd naar de onderkwart, en eindigt op de dominant. Ook de slotregel is afgeleid van de tweede regel.

De melodie wordt ook gebruikt bij gezang 168 uit het *Liedboek* 'O Jezus Christus, licht ze bij'. Daar staat de melodie in een 6/4-maat genoteerd, terwijl bij gezang 437 een teken voor een driedelige tactus is geplaatst. Welke de meest wenselijke notatie is, kunnen we hier laten rusten. Belangrijk is wel dat het lied in een rustige cadens gezongen moet worden. Om een indicatie te geven: MM 126 voor de kwartnoot.

Dr. J. Smelik is hymnoloog-musicoloog en woont te Zuidhorn